

การพัฒนาหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

Development of a Course Curriculum on 'Raising Layer-Chickens' in the
Learning Substance Group of Work, Career and Technology for
Mathayom Suksa 1 Students at Ban-Nongbuasang-Withayakan
School under the Office of Sakon Nakhon Primary
Education Service Area 1

สมิตรา ประพันธ์¹ พจมาน ชำนาญกิจ² และ ประยูร บุญไช้³

Sumittra Prapan,¹ Potchaman Chamnankit² and Prayoon Boonchai³

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 2) หาประสิทธิภาพของหลักสูตร ตามเกณฑ์ 80/80 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน 4) ศึกษาทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน และ 5) ศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการและความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตร แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน แบบวัดเจตคติต่อการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที แบบ 2 กลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่พัฒนาขึ้นมีสาระการเรียนรู้ทั้งภาคความรู้ ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ โครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล หลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.56/87.93 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 88.61 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 5) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร / รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ / ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to develop a course curriculum on 'raising layer-chickens' in the learning substance group of work, career and technology for Mathayom Suksa 1 students at Ban-Nongbuasang-Withayakan School under the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 1, 2) to examine efficiency of the curriculum based on the 80/80 criterion, 3) to compare students' learning achievements between before and after learning, 4) to investigate students' performance skill, and 5) to examine students' attitude towards learning using the developed curriculum. The target group was 29 Mathayom Suksa 1 students at Ban-Nongbuasang-Withayakan School in the first semester of academic year 2012. The instruments used in this study were a questionnaire asking a need and opinion on curriculum development, a form for assessing both quality of curriculum and all the supplements to the curriculum, a test of learning achievement, a form for measuring the performance skill, and a form for measuring attitude towards learning. Statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation and t-test of dependent samples. The findings were as follows: 1) The developed curriculum on raising layer-chickens which had substantial learning in both knowledge-understanding and performance skill consisted of rationale, aims, desirable qualities, course description, learning outcomes, learning substance, structure, learning credits, learning activity design, learning organization approach, media and sources of learning, and measurement and evaluation. The curriculum was appropriate at high level according to the experts' assessment; 2) the developed course curriculum on raising layer-chickens had efficiency of 88.56/87.93 which was higher than the criterion set at 80/80; 3) students' achievement after learning was significantly higher than that before learning at the .01 level; 4) students' performance skill gained a mean score of 88.61 which was higher than the criterion set at 80%; and 5) students' attitude towards learning using the course curriculum on raising layer-chickens was at high level.

Keywords : Curriculum Development / Course in Raising Layer-Chickens / Learning Achievement

บทนำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนา ตามที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559 ว่า “เด็กและเยาวชนมีโภชนาการที่ดี สุขภาพแข็งแรงใฝ่เรียนใฝ่รู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและงานอาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้” (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2552) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการอาชีพ สามารถนำ

ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552)

โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้เข้าร่วมโรงเรียนในโครงการพระราชดำรินปี 2545 (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. 2549) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ได้ดำเนินงานตามกรอบแนวทางที่มุ่งส่งเสริมสร้างพลังและความเข้มแข็งให้กับเด็กและเยาวชน มุ่งดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้นักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคตลอดปีการศึกษาโดยใช้ผลผลิตทางการ

เกษตรที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหารตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร คือ ร่วมทำการเกษตรในโรงเรียน มีการปลูกพืชผักทางการเกษตร และปศุสัตว์ในโรงเรียน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมการเลี้ยงไก่เป็นกิจกรรมหลักที่โรงเรียนดำเนินการ และมีผลผลิตจำหน่ายให้กับโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่องเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพและทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน ได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลวิจัยของจิตจรลดา ทองอั้งตั้ง (2550) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่มุ่งหวังจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นำไปสู่การเพิ่มรายได้ รวมทั้งส่งเสริมแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมและการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานตามโครงการพระราชดำริ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงดำเนินการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพมีความรู้และทักษะพื้นฐาน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเพื่อเสริมรายได้รวมทั้งเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

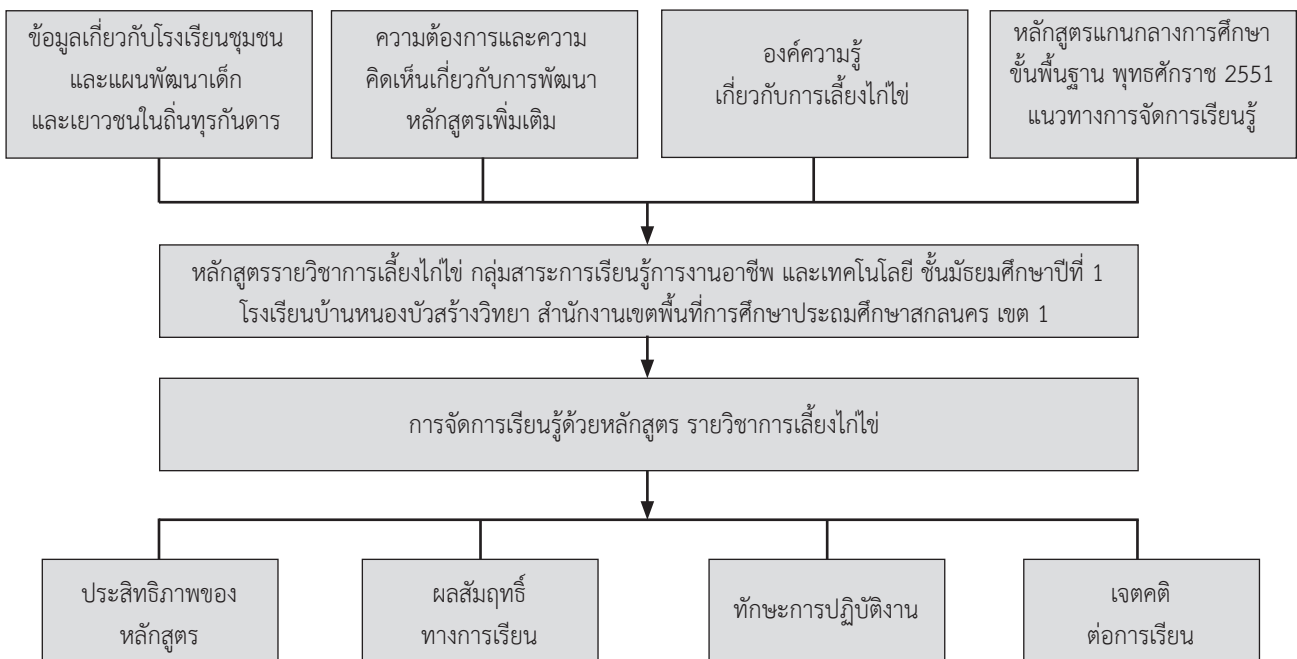
1. เพื่อพัฒนาหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่
4. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน ที่เรียนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่
5. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียน ต่อการเรียนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร ที่เรียนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีต่างๆ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 1 ห้อง รวม 29 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ชนิดมีโครงสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความต้องการและความคิดเห็นสำหรับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 2 ใช้สอบถามผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่ในสถานศึกษา

2. แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรแบบส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.80

4. แบบวัดทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนเป็นแบบสังเกตชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับกำหนดระดับพฤติกรรมทำให้คะแนนเป็นแบบรูบริคส์ 4 ระดับ (Rubrics Scoring) มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

5. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดจำนวน 25 ข้อ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 การศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเอกสารความรู้และตำราการเลี้ยงไก่ไข่

1.2 การสอบถามความต้องการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้แบบสอบถาม คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและสอบถามผู้มีประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และการจัดเรียนการสอนที่เน้น ทักษะปฏิบัติศึกษาแนวทางการจัดทำหลักสูตร ตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทำการยกร่างหลักสูตร โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ตามองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดหมาย 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ผลการเรียนรู้ 6) สาระการเรียนรู้ 7) โครงสร้างหลักสูตร 8) หน่วยการเรียนรู้ 9) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 10) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 11) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 12) การวัดและประเมินผล

2.2 ยกร่างเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นการสร้างเอกสารต่างๆ ประกอบหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริงในห้องเรียน ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตรจัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้นำหลักสูตรไปใช้เกิดความเข้าใจ เป็นแนวทางในการใช้หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญดังนี้ 1) หัวเรื่อง 2) สาระสำคัญ 3) ผลการเรียนรู้ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) สาระการเรียนรู้ 6) วิธีการจัดการเรียนรู้ 7) กิจกรรมการเรียนรู้ 8) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลนำร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3 ตรวจสอบหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร นำเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

2.4 นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.5 นำหลักสูตรมาปรับปรุงตามข้อบกพร่องที่พบ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสอนด้วยตัวเอง และในบางกิจกรรมจะสอนร่วมกับวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการเลี้ยงไก่ไข่ในภาคเรียนที่ 1 ใช้เวลา 20 ชั่วโมง เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.1 ก่อนการทดลองทำการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.2 ทดลองสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการวัดความรู้ความเข้าใจจากการทำแบบฝึกหัดและวัดกิจกรรมทักษะปฏิบัติ เพื่อเป็นคะแนนระหว่างเรียน วัดทักษะปฏิบัติงาน จากการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อประเมินทักษะปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่

3.3 หลังการทดลองใช้หลักสูตร ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิมกับก่อนเรียน วัดเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตร ตามเกณฑ์ 80/80 80 ตัวแรก ได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดและกิจกรรมทักษะปฏิบัติระหว่างเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.56

80 ตัวหลัง ได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและคะแนนภาคปฏิบัติจากการทดลองเลี้ยงไก่ไข่

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่า t (t-test แบบ Dependent-Samples)

3. หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนนทักษะการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่ระดับร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

4. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่มีสาระการเรียนรู้ทั้งภาคความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติประกอบด้วยหลักการและเหตุผล จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$ S.D. = 0.04) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

องค์ประกอบ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
หลักการและเหตุผล	4.52	0.04	มากที่สุด
จุดหมาย	4.30	0.07	มาก
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.30	0.02	มาก
คำอธิบายรายวิชา	4.30	0.00	มาก
ผลการเรียนรู้	4.33	0.04	มาก
สาระการเรียนรู้	4.20	0.06	มาก
โครงสร้างหลักสูตร	4.28	0.04	มาก
หน่วยการเรียนรู้	4.35	0.06	มาก
การออกแบบกิจกรรม	4.30	0.02	มาก
แนวทางการเรียนรู้	4.38	0.05	มาก
สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.35	0.05	มาก
การวัดและประเมินผล	4.40	0.05	มาก
เฉลี่ย	4.33	0.04	มาก

2. หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.56/87.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตร

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
ด้านกระบวนการ	340	301.10	11.45	88.56
ด้านผลลัพธ์	240	212.11	2.96	87.93

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และ หลังเรียน

ช่วงการวัด	คะแนนเต็ม	\bar{X}	ร้อยละ	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	40	13.31	33.28	11.45	67.55**	.00
หลังเรียน	40	34.90	87.25	2.96		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 88.61 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนทักษะปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่

ทักษะปฏิบัติ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
การเตรียมโรงเรือน	40	36.03	0.73	90.08
การเตรียมอุปกรณ์	30	27.03	0.91	91.00
การเตรียมอาหาร	30	26.10	1.35	87.00
การทำวัคซีน	30	25.97	0.78	86.50
การจัดการดูแล	50	44.83	1.00	89.60
การบันทึกผล	20	17.24	0.99	86.20
เฉลี่ยร้อยละ				88.61

5. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$ S.D. = 0.68) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เจตคติของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่

เจตคติ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา	4.52	0.65	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.25	0.62	มาก
การส่งเสริมคุณลักษณะ	4.27	0.67	มาก
การนำไปใช้	4.34	0.68	มาก
การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.27	0.79	มาก
เฉลี่ย	4.33	0.68	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักการและเหตุผลมีค่าเฉลี่ย 4.52 รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ จุดหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คำอธิบายรายวิชา การออกแบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ โครงสร้างของหลักสูตร สารการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ ตามขั้นตอนที่ถูกต้องและวิธีการที่เหมาะสมตามลำดับ คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาข้อมูลของโรงเรียน และชุมชนศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการเรียนรู้งานอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ สอบถามผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ไข่ ทำให้ได้รับความรู้เคล็ดลับต่างๆ ในการเลี้ยงไก่ไข่ การศึกษาหลักสูตรแกนกลาง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประยุกต์ (2548) ที่เสนอขั้นตอนการพัฒนาว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินการตามขั้นตอนอื่นๆ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้จัดสร้างหลักสูตรได้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นและสถานศึกษา นำไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด หลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาทุกชั้นตอน และได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ พงษ์พินนา (2556) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงเครือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเท่ากับ 88.56/87.93 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัย ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการกำหนดสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา บริบท ความต้องการของโรงเรียน และชุมชน มีความเหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจผู้เรียนทำให้จัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวลผกา ชุนหว์จิตตรา (2554) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสาระเพิ่มเติม เรื่องการรำไล่ทั้งบั้ง สารนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ 85.96/84.47 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นุพิศ อัครพิน (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยาผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 85.65/81.01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่เรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จึงกล่าวได้ว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพเหมาะกับการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริและชุมชน ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นไปตามขั้นตอนของการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวา ศรีษะเนตร (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการทำน้ำปลาจากปลาร้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล มหาโยธี (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเปือยทานตะวันพิทยาสรรพ์ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 85.00

4. ทักษะการปฏิบัติงานการเลี้ยงไก่ไข่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ได้เรียนรู้ด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 เนื่องจากเนื้อหาในรายวิชาทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่เป็นกลุ่มที่บ้านเป็นการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการปฏิบัติงานและทุกคนมีส่วนร่วมกิจกรรม การทำงานกลุ่มทำให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันการแก้ปัญหาและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน นักเรียน

ได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งตามกระบวนการฝึกทักษะปฏิบัติ ผู้วิจัยและวิทยากรให้นักเรียนปฏิบัติและดูแลอย่างใกล้ชิด เสนอแนะเมื่อพบข้อบกพร่อง มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม พร้อมเสนอแนะเสริมความรู้และเทคนิคการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง นักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวพลภา ชุมหรือจิตรา (2554) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสาระเพิ่มเติม เรื่องการรำไส้ทั้งบั้ง สารนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการปฏิบัติของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือระดับดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นาวา ศรีษะเนตร (2553) นุทิศ อัครพิน (2553) ที่ได้ศึกษาและพบว่า หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ และบริบทของท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น ร่วมกันแก้ไขปัญหา และมีทักษะการปฏิบัติงาน

5. เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวสร้างวิทยาคารที่เรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยเน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงไก่ไข่ สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้จริงทุกขั้นตอน ครูมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดีและวิทยากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การจัดการเรียนรู้อตามลำดับขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้จริงที่นักเรียนสัมผัสได้ ครูให้การเสริมแรง ยกย่อง ชมเชย ให้กำลังใจ ผู้เรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้น มีความสุขในการเรียนและมีความภาคภูมิใจที่สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ไปปฏิบัติจริงได้ จากการติดตามการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน เพื่อตรวจสอบ ประเมินผล นักเรียนสามารถทำได้ทุกกลุ่มในระดับดีมาก ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวา ศรีษะเนตร (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการทำน้ำปลาจากปลาร้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร

เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนหลังได้เรียนรู้ด้วยหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมากขึ้นไป (จิตจรลดา ทองอั้งตั้ง. 2550) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการย้อมผ้า ด้วยสีธรรมชาติขึ้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรสถานศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 88.56/87.93 อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสามารถนำไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จริงมากที่สุด
3. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดต่างๆ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่ให้พร้อมก่อน เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
4. เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ และประสานงานกับวิทยากร ที่จะมาให้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนให้พร้อมก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาการเลี้ยงไก่ไข่ ในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทุกขั้นตอนและเปรียบเทียบผลการใช้ และเป็นการสร้างพื้นฐานงานอาชีพแก่ผู้เรียนปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของอาชีพสุจริตและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ควรพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่เกี่ยวกับงานอาชีพอื่นๆ ตามบริบทของโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2549). **รายงานการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. สกลนคร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1.
- จิตจรลดา ทองอั้งตั้ง. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในโครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดวงกมล มหาโยธี. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเปือยทานตะวันพิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นาวา ศรีชนะเนตร. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการทำน้ำปลาจากปลาร้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าวัด “ครุราษฎร์บำรุงวิทย” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นวลผกา ชุมหวัจจิตร. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม สารานุกรมศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นุพิศ อัครพิน. (2553). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประยูร บุญใช้. (2548). การประเมินหลักสูตร : เอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชาพัฒนาการหลักสูตรและการเรียนการสอน. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พรทิพย์ พงษ์พันทนา. (2556, พฤษภาคม-สิงหาคม). "การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงเครื่องกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23," วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 3(2) : 56-63.

สำนักโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2552). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2559. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สายรุ้งกิจ.